

Afsluiting laatste KIGO-project

Groenblauwe diensten op de *onderwijskaart*

Projectdeelnemers praten bij de afsluitingbijeenkomst bij in de pauze; in het midden projectleider Janny Resoort (r) en CvB-lid Ans Christophe

‘Groen voor morgen - Groenblauwe diensten’ is vrijwel zeker het allerlaatste KIGO-project dat tegelijkertijd het einde van een tijdperk markeert. Op 9 juli vond in Horst de afsluiting van dit bijzonder traject plaats waarin studenten met hun begeleiders en externe organisaties een presentatie gaven van de onderwijsproducten die gerealiseerd zijn.

Doel van het project was kennis en expertise op het gebied van groenblauwe diensten binnen het groene onderwijs uit te wisselen en te versterken. Met als resultaten onder andere de aanpassing van het curriculum in het mbo en maatwerksholingen voor (agrarische) ondernemers en werknemers. Penvoerder Citaverde College werkte bij de uitvoering van het project samen met meerdere partijen. Uit de groene onderwijssector waren dat Hogeschool Van Hall Larenstein, HAS Hogeschool en onderzoeksinstituut Alterra van Wageningen UR. Partners van buiten het onderwijs waren onder andere Bosgroep Zuid-Nederland en Plattelandscoöperatie Peel en Maas. Verder gaven ook Agrarisch collectief Boeren met Natuur en de Imkervereniging de Mijnstreek ondersteuning en hebben twaalf 'groene' bedrijven meegedacht over de invulling van de keuzemodule en leer- en ervaringsplaatsen aangeboden.

Ecologische kennis

Groenblauwe diensten waren tot voor kort onderhoudsmaatregelen die boeren en particulieren tegen een marktconforme vergoeding uitvoerden voor het onderhoud van landschapselementen op hun grond. In de afgelopen jaren heeft de overheid de focus bij deze groenblauwe diensten verlegd naar efficiënter en effectiever beheer van leefgebieden van kwetsbare flora en faunasoorten in het landschap. Dat beheer komt in toenemende mate in handen van groenbedrijven omdat Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Waterschappen dit werk aan hen uitbesteden.

Door de kwaliteit van deze leefgebieden te verhogen, de kwetsbare populaties te ondersteunen en dus vooral de transitie te maken van onderhoud naar beheer is vooral ecologische kennis nodig en inzicht in hoe de populatieomvang van deze beschermde flora- en faunasoorten verhoogd kan worden rekening houdend met de Flora en Faunawet.

Het Kigo-project Groenblauwe diensten was specifiek gericht op het beheer van leefgebieden van soorten die hun biotoop in en rond de landschapselementen hebben. Daarnaast zijn ook de leefgebieden van flora en fauna in het kruidenrijk grasland meegenomen, de akkerlanden en de slootkanten. De soorten die van deze leefgebieden gebruik maken zijn meest soorten die in een kwetsbare positie verkeren in

Nederland. Ze worden allemaal beschermd via de Flora- en Faunawet. Het beheer is dan ook gericht op het verhogen van populaties. Hiervoor is specialistische ecologische kennis nodig en kennis van de Flora- en Faunawet.

Nieuw tijdperk

Is het project 'Groen voor morgen - Groenblauwe diensten' inderdaad hekkensluiter in de KIGO-reeks? Dat is vrijwel zeker. En zelfs meer dan dat. In 2012 was het een van de 26 goedgekeurde projectaanvragen van de Regeling Kennisverspreiding en Innovatie Groen Onderwijs, kortweg KIGO. En het project werd - overigens met een goede reden - in juli 2015 een jaar later afgesloten dan in de regeling was bepaald. Omdat de nieuwe kwalificatiedossiers nog niet beschikbaar waren - belangrijk voor de aanpassing van het curriculum - en ook de ontwikkelingen op het gebied van het gemeenschappelijk landbouwbeleid nog gaande waren, mocht de projectduur met een jaar verlengd worden.

2012 was tegelijkertijd het laatste jaar dat het ministerie deze regeling openstelde. Een regeling waarmee EZ en haar voorgangers ELI en LNV vanaf 1998 groene onderwijsinstellingen financieel steunden bij de vernieuwing van hun opleidingen en kenniscirculatie. De gemiddelde besteding was zo'n 8 miljoen euro per jaar. Met deze regelingen - achtereenvolgens VIA (tot 2003), RIGO (tot en met 2008) en KIGO (tot en met 2012) - zette het ministerie oorspronkelijk een proces in gang om gedwongen winkelnering van de scholen bij ondersteuningsinstellingen als Stoas en de IPC's af te bouwen en hen zelf het voortouw te laten nemen bij hun innovatie. De beëindiging van de KIGO-regeling - nu 17 jaar later - markeert een nieuw tijdperk waarin het ministerie vindt dat groene scholen helemaal op eigen kracht en via andere verdienmodellen moeten innoveren. Daarom beëindigt het ministerie eind 2015 jaar de zogenaamde Groene Plus (55 miljoen euro per jaar).

Vernieuwen

Innoveren is niet eenvoudig maar het beroepsonderwijs ontkomt er niet aan volgens Janny Resoort, projectleider van dit 'laatste' KIGO-project. "De samenleving verandert, informatie

'Scholen moeten zich mee ontwikkelen met de samenleving en voortdurend de context van het leren vernieuwen.'

Hbo-studenten doen in de Breidberg praktijkervaring op bij inventarisieren van drachtplanten

‘Leerlingen en studenten leerden en leverden tegelijkertijd een bijdrage aan een beter beheer van het gebied’

is overal en altijd beschikbaar. De school is niet meer de unieke vindplaats van kennis. Bovendien hebben mensen straks andere kennis, deskundigheden en vaardigheden nodig om in onze snel veranderende samenleving te kunnen functioneren. En die zijn niet meer op de gebruikelijke schoolse manier te verwerven. “Het betekent volgens Resoort dat scholen zich mee moeten ontwikkelen met de samenleving en voortdurend de context van het leren moet vernieuwen. Inzicht hebben in de succesfactoren en weten welke valkuilen er zijn, helpt. Maar ondanks dat verlopen innovatietrajecten nooit vlekkeloos, waarschuwde Resoort haar circa vijftig toehoorders in het Zoemhukske, de sfeervolle locatie van het Praktijkcentrum voor de Bijenteelt van Imkervereniging Horst. Haar KIGO-project vormde zeker geen uitzondering. Zo kreeg ze te maken met wisseling van medewerkers van de deelnemende instellingen. Ook waren de doelstelling en aanpak niet concreet. “Het kostte veel overlegtijd om dat te verbeteren.” Ook een probleem was dat de verwachtingspatronen en inspanningsmogelijk-

heden bij deelnemende organisaties niet altijd parallel opliepen met de uitwerking van het project en dat de trends en het beleid rond groenblauwe diensten dermate snel veranderden dat ze de projectvoortgang inhaalden.

Breidberg

Die problemen waren overigens geen belemmering voor de realisatie van de ambities in dit project. Tijdens de bijeenkomst in Horst kwamen ze alle in de vorm van opgeleverde resultaten over het voetlicht. Een keuzemodule mbo 3-4 voor het kwalificatiedossier Natuur en Leefomgeving, onderzoek naar een verbeterde leer- en werklijn bij de uitvoering van groenblauwe diensten, een online leeromgeving rond het leer- en ervaringsproject de Breidberg, een format voor een bedrijfsnatuurplan inclusief de vernieuwde vergroeningseisen van het GLB, een leergang docententruining en onderzoek naar de Functionele Agro Biodiversiteit (FAB) van akkerranden. Bij de totstandkoming van deze producten werkten de onderwijsinstellingen en externe partners intensief samen bij de begeleiding van een pilot waarin Citaverde leerlingen, HAS-studenten en externe organisaties aan de slag gingen in de Breidberg, een 20 hectare groot natuurcompensatiegebied aan de zuidkant van Roermond dat Citaverde College in 2008 adopteerde. Met hun activiteiten deden de leerlingen en studenten leer- en praktijkervaringen op. Mbo’er Larse voerde een onderzoekje uit naar het herkennen van beschermde soorten voor een quick scan voor de Flora- en Faunawet. De nulmeting van de populatie amfibieën en watervogels op de Breidberg, uitgevoerd door eerstejaars HAS-studenten, wordt straks voor de provinciale subsidieregeling Natuur en Landschap gebruikt om het effect van genomen maatregelen te kunnen evalueren. De inventarisatie van reptielen en amfibieën in vier poelen en de vegetatie door een ander groepje HAS-studenten bracht aan het licht dat er larven van de zeldzame knoflookpad waren, maar leverde ook waardevolle adviezen op. Bijvoorbeeld dat voor het afgrazen beter schapen ingezet kunnen worden dan runderen. “Die vernielen minder en eten ook struiken”, aldus studente Christine. Met het format Bedrijfsnatuurplan dat twee vierdejaars HAS-studenten Toegepaste Biologie

als afstudeeropdracht ontwikkelden, kunnen ondernemers zich nu beter oriënteren op de mogelijkheden op het gebied van groenblauwe diensten, vergroeningseisen GLB en de collectieve aanpak in een regio. "Een goede zaak," vindt Ron Janssen van de Plattelandscoöperatie Peel en Maas, "zaken als akkerranden, poelen en heggen en de betekenis van deze landschapselementen voor beschermde soorten zijn nog lang geen gemeengoed bij de Nederlandse boer."

Kenniscentrum

De opgeleverde onderdelen van dit KIGO-project zijn straks beschikbaar voor alle groene onderwijsinstellingen, verzekert Ton van Hoof, adjunct-directeur Bedrijfsopleidingen bij

Citaverde College en dagvoorzitter van de afsluitingsbijeenkomst. Hij verwijst daarvoor naar het Kenniscentrum Natuur en Leefomgeving dat op initiatief van de groene onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven met financieel ondersteuning van het ministerie van Economische Zaken op korte termijn van start zal gaan. De Human Capital Agenda Natuur en Leefomgeving uit 2013 en de Rijksnatuurvisie van 2014 zijn de belangrijkste basis voor de agenda van dit kenniscentrum. Vergelijkbaar met de huidige Centres of Expertise - wil het met aansprekende en vernieuwende projecten praktische waarde hebben voor bedrijven en onderwijs door praktijkgericht onderzoek, vernieuwing van het onderwijs en versterking en versnelling van de kennisverspreiding en -borging. ■

Burgers en boeren inventariseren een toel voor kamsalamanders en bediscussieren wat het beste beheer is